

Estimat lector,

Aquest llibre no és a les teves mans per casualitat. La societat es troba en un moment de canvi profund i el teu paper serà fonamental per al futur del món.

Potser t'estàs preguntant què pots fer tu, a la teva edat i amb els teus recursos, per arreglar els problemes del planeta. La resposta és la següent: *tot*.

El destí de la nostra societat depèn completament dels joves com tu i de la manera com gestioneu el que s'anuncia a la coberta del llibre: l'economia. Encara que et sembli una ciència reservada a professors, analistes i banquers (això és precisament el que ens volen fer creure els poderosos), el cert és que l'economia la decideix, amb els seus actes, cada persona que viu a la Terra.

La decideixes tu.

El món ha entrat en una gran crisi per culpa de la corrupció, per l'explotació de les multinacionals, per la mala feina dels polítics, per la mala pràctica de la gran banca i, en general, per l'egoisme i la falta de consciència que s'estenen pertot arreu.

El capitalisme descontrolat ens ha portat a una recerca suïcida del benefici ràpid, sense que importin les conseqüències que per al planeta té la nostra forma de viure i de consumir ni les desigualtats cada cop més grans que hi ha entre els éssers humans.

Tal com indicava un estudi que l'ONG Oxfam Inter-món va presentar en el darrer Fòrum de Davos, l'1 % més ric de la població mundial té ja més riquesa que l'altre 99 %.

Algú pot creure que un món així és sostenible?

El moment del canvi ha arribat, i tu ets una part fonamental d'aquest desafiament.

És molt possible que les veus més conservadores et vulguin convèncer que t'has d'adaptar al món tal com és, però com que de fet aquesta societat està malalta, et vull convidar a ser valent i canviar el món.

Ningú no ha d'ensenyar-nos a sobreviure, com si fóssim animals en una jungla. Hem d'aprendre a viure com a éssers humans lliures, capaços d'estimar i de crear.

I com que el diner és una forma primordial de relacionar-nos, l'objectiu d'aquest llibre és mostrar-te com funciona per promoure'n l'ús conscient i just, a fi que ho puguem transformar tot. Únicament així aconseguirem sortir d'aquesta crisi en la qual, a més de posar tot el planeta entre l'espasa i la paret, tan sols una minoria té la qualitat de vida i el benestar que tots ens mereixem.

Amb aquest manual aprendràs, entre d'altres coses, les tres qüestions imprescindibles que has de saber sobre l'ús del diner:

- *Com t'afecta a tu.*
- *Com afecta els altres i la societat.*
- *Com afecta el planeta i la seva protecció.*

L'economia no és un vedat exclusiu per a inversors i agents de borsa. És un joc en què participem tots des del

moment que posem el nostre diner en circulació, encara que només sigui un euro.

La meva missió és que, quan acabis aquesta lectura, sàpigues com funciona el món de l'economia i com pots influir de manera decisiva per millorar la societat.

Gràcies per no rendir-te i per somiar en un món millor. Tots els grans canvis socials van ser utopies fins que algú va decidir dur-les a terme.

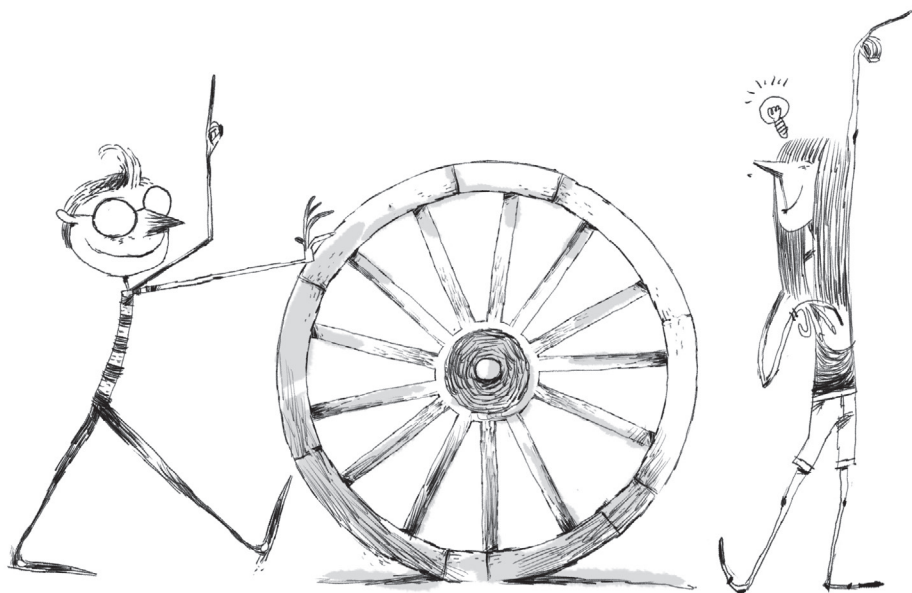
Confio que aquest llibre t'inspiri i et faci adonar que ara ets tu qui fa anar el comandament, qui ha de prendre decisions. El rumb de la humanitat és a les teves mans.

Oi que és una aventura fascinant?

JOAN ANTONI MELÉ

1

QUÈ ÉS L'ECONOMIA?

L'economia té relació amb la forma com vivim, amb el fet de saber que no som autosuficients. No ens podem valdre només per nosaltres mateixos. I per això hem de treballar.

Cal treballar per viure.

Tots tenim unes necessitats bàsiques, que són semblants a les dels animals: menjar, beure, relacionar-nos entre nosaltres. I, com a éssers humans, tenim a més a més unes necessitats concretes: vestir-nos, tenir una casa còmoda i segura, un vehicle per moure'ns d'un lloc a un altre.

D'altra banda, no sempre ens calen coses materials, sinó que, per exemple, podem necessitar que algú que en sàpiga ens arregli l'ordinador, que qui entén de medicina ens digui si estem sans, que ens portin en autobús o en metro, que algú reculli les escombraries, etc.

Per tant, l'economia significa que *cal treballar per produir béns i serveis*, és a dir, crear valor o diners amb el qual obtenir dels altres allò que necessitem i que nosaltres mateixos no podem produir.

Aquesta situació en què tots necessitem coses dels altres és el que anomenem *principi de dependència mútua*.

Potser algun cop has sentit l'expressió «cal economitzar esforços», és a dir, aconseguir el màxim valor amb el menor esforç possible. Això no significa que hàgim de ser mandrosos i evitar doblegar l'esquena, sinó que hem d'intentar que l'esforç que fem treballant ens doni tot el bene-

fici que sigui possible. Aquesta frase és molt il·lustrativa per entendre què és l'economia.

I és que la clau de l'economia rau en el fet que *per crear riquesa cal aplicar la feina en la natura, o aplicar la intel·ligència en la feina*. D'aquesta manera, fent les coses bé, és com s'obté el benefici, la riquesa o el valor.

1.1 QUÈ ÉS EL CAPITAL?

La clau de l'economia, per tant, és saber crear riquesa treballant la natura, que ens proporciona els aliments i els materials, o bé aplicant la intel·ligència en la feina per millorar-ne el rendiment.

En aquest sentit, el capital és allò que aportem amb el nostre treball per fer millor les coses i transformar allò que tenim. Hi ha dues menes de capital:

- *Capital material*: per exemple, les eines, materials propis o l'espai on treballem. I aquí també entraria en joc el diner.
- *Capital immaterial*: per exemple, la intel·ligència o l'esforç físic que aportem com a persones. Per això mateix a les empreses es parla de capital humà.

Posem un exemple.

Imaginem que som en una altra època, i que veiem un pagès que té uns horts fantàstics, dels quals n'obté unes verdures magnífiques (que serien el «valor» de què hem parlat abans). L'home ha treballat força per aconseguir-ho,

i aquest esforç li pot reportar força guanys. El problema és que produeix moltes verdures però només en pot dur unes quantes al mercat perquè no té manera de transportar-les totes. Així doncs, tot i que en té a punt moltes en ven molt poques cada cop, i fins i tot n'hi ha que se li fan malbé a l'hort abans de poder dur-les al mercat.

Ara, però, imaginem que aquest pagès encarrega a un veí molt intel·ligent que busqui una solució per al seu problema, i que si la troba el recompensarà amb una part dels guanys que obtingui en vendre més verdures.

Un dia, el veí veu una pedra rodolant turó avall i se li acut fer una cosa semblant. Poleix uns trossos de fusta, els arrodoneix i els munta en uns eixos, damunt dels quals posa una capsa. Ha fabricat un carretó. Ara el pagès ja pot dur moltes més verdures al mercat, sense que li faci mal l'esquena, i en cada viatge aconsegueix fer moltes més vendes i obtenir més beneficis, que comparteix amb el veí que ha tingut la idea del carretó.

Així doncs, el capital aportat, tant el material (la fusta i els claus per fer el carretó) com l'immaterial (la idea), està creant riquesa.

El problema amb el capital és que de vegades cal invertir-ne molt sense saber ben bé què s'aconseguirà. En el cas del pagès, el capital material no és gaire: unes fustes, uns claus i una mica de temps i esforç físic. El que importa en aquest cas és el capital immaterial, la intel·ligència aplicada a la feina, ja que és el que produeix un guany que servirà per a sempre, fins i tot per a d'altres éssers humans.

Aquest exemple és força il·lustratiu, perquè ens mostra la importància de dedicar força recursos a la cultura, a

l'estudi i a la investigació per afavorir el sorgiment de grans idees que ajudin la humanitat. Això sí, l'esperit ha de ser justament aquest: ajudar tota la humanitat.

1.2 L'APARICIÓ DEL CAPITALISME

El problema amb el capital és que qui en té molt per oferir es pot aprofitar dels qui en tenen poc.

Imaginem ara, per exemple, una mina de carbó. Aquestes mines eren molt importants en el passat, especialment en llocs molt freds com Rússia, ja que aquest mineral permetia escalfar les cases durant el gèlid hivern quan encara no hi havia sistemes de calefacció, o en països com l'Anglaterra de l'època de la Revolució Industrial.

En aquella situació era habitual que hi hagués algú amb molts diners que pogués comprar les mines senceres, o que tingués eines i la tecnologia necessària per explotar-les, i fer-ho com volgués, segons el seu criteri. I si era una persona avariciosa, de les que busquen el benefici personal sense importar-los la situació econòmica dels altres, no era estrany que s'aprofités del moment.

El que feia aleshores era contractar les persones que necessitaven diners o carbó, i els obligava a treballar molt per poca remuneració. Podia fer-ho, perquè ell havia posat el capital i era l'amo de tot. I si ell ho volia, no hi havia carbó per escalfar les cases de la gent.

Així, no era estrany que el capitalista obligués els seus obrers a treballar durant moltes hores i per un sou tan baix que amb prou feines podien pagar el carbó que ells mateixos treien de la terra. Les famílies eren tan pobres

que fins i tot els nens havien de treballar deu o dotze hores a la mina per un sou miserable. T'imagines viure en la Rússia d'aquella època?

Però això no només passava a les mines, sinó que va ser una pràctica que es va estendre com l'escuma arreu del món. Els qui tenien recursos aprofitaven per invertir el capital en coses que poguessin donar beneficis ràpids. Compraven moltes terres i obligaven els pagesos a treballar en condicions inhumanes, o adquirien tota la flota de vaixells i es quedaven amb els beneficis, mentre que els mariners, que eren els qui feien navegar les embarcacions, cobraven molt poc i passaven força perills al mar.

Així va néixer el capitalisme, aquesta economia sovint nociva en què uns acumulaven cada cop més riqueses, mentre que uns altres treballaven molt i guanyaven molt poc.

Això continua passant avui dia a gairebé tot el món, tot i que en els països on es respecten els drets humans hi ha establerts uns horaris laborals màxims i uns salaris mínims. Aconseguir aquests drets laborals, per cert, com bé et podran explicar els teus pares i avis, va ser molt difícil.

1.3 EL COMUNISME I EL SEU FRACÀS

El comunisme va néixer per lluitar contra aquest capitalisme de què acabem de parlar. Volia evitar l'explotació de les persones. I un cop va aparèixer aquesta conscienciació, va sorgir un moviment social i polític que volia que tots fóssim iguals i que ningú no pogués manar. L'Estat seria l'amo de tot i ho repartiria de manera equitativa entre

tots, com quan al parvulari hi ha una sala de jocs en què les joguines són de tothom i, per tant, cap nen no té dret a acumular-ne més que els altres.

Això que tothom fos igual era una idea fantàstica, però tenia un problema de base. I és que anul·lava la capacitat de sentir-se lliures de les persones, les quals, en ser tractades totes amb el mateix patró, no podien desenvolupar la pròpia individualitat. I ja sabem que les persones necessiten sentir-se lliures i ser capaces de decidir per elles mateixes.

T'imagines haver de fer-ho tot exactament igual com ho fan els altres? Seria molt avorrit, oi que sí?

Així doncs, a la gent no li calia emprar la creativitat i no podia desenvolupar les seves idees, de manera que aviat es va sentir frustrada i sense interessos. La població es va tornar apàtica, sense ganes de fer res, i això va desembocar en el fracàs del comunisme. Era una idea que buscava la concòrdia, però que no tenia present la naturalesa humana.

Acabem de veure, en definitiva, que ni el comunisme ni el capitalisme funcionen bé. On és el problema, aleshores? Doncs, com hem dit abans, en la falta de consciència que, en gran part, va sorgir quan vam crear el concepte de diner i els de comprar i pagar.

1.4 QUÈ ÉS EL DINER?

Segurament estàs acostumat a usar el diner amb naturalitat. Doncs bé: has de saber que també es va haver d'inventar.

Si anem molt enrere en el temps, descobrirem que al principi de la història de la humanitat la gent no emprava

diner. El que feien eren tractes, els bescanvis o barates, en què s'intercanviaven unes coses per unes altres. Per exemple, els cereals que algú havia plantat i recollit es canviaven pels porcs que havia criat algú altre. Així tothom en sortia beneficiat, perquè tots obtenien alguna cosa que necessitaven, o que volien, a canvi del que havien produït.

És a dir, no s'intercanviava diner sinó valor: cadascú sabia el que necessitava de l'altre, i arribava a un acord en què totes dues parts aconseguien alguna cosa que els interessava. *L'un aportava un valor a l'altre, sense dependre del preu que imposés un tercer que busqués beneficiar-se dels altres dos.*

L'aparició del diner, en qualsevol cas, va representar un gran avantatge. I és que aportava llibertat a l'hora de l'intercanvi: ja no calia canviar els valors per unes coses concretes, sinó que permetia guardar-se aquest guany per canviar-lo per alguna altra cosa que fes més falta.

Imagina, per exemple, que en aquella època eres un agricultor, i que qui volia els teus cereals només podia oferir-te porcs. Però tu no necessitaves cap porc, perquè ja en tenies. El que de debò et feia falta era una ovella per tenir llana i llet, i fer formatge. Doncs en aquest cas, aquell qui es quedava els teus cereals et podia donar diners en lloc d'un porc, i tu podies dur aquells diners a una altra persona que tingués una ovella. Així, amb un primer intercanvi, ja se'n beneficiaven tres persones: el del porc, el de l'ovella i tu, que havies produït els cereals.

El diner es convertia, per tant, en un valor intermediari que permetia fer els tractes més tard, o que s'afegissin altres persones als intercanvis.

En conseqüència, *quan tens diners no cal que facis l'intercanvi immediatament, sinó que pots guardar-los per intercanviar-los*

per allò que necessitis de debò. I, a més a més, pots fer tractes amb més persones, a les quals podràs oferir alguna cosa encara que ja no tinguis el valor que has produït, com en el cas dels cereals.

El problema és que, a mesura que vam evolucionar, els diners es van anar fent més abstractes. Ja no eren només monedes o bitllets, sinó que podien presentar-se en forma de xecs, d'anotacions en una llibreta o, més recentment, com a transaccions electròniques fetes amb un ordinador, una targeta de crèdit o un telèfon mòbil.

Actualment, doncs, hem perdut la capacitat de ser conscients que darrere del diner hi ha una persona que s'està relacionant amb nosaltres. Una persona o milers, de fet tantes que ni les podem arribar a imaginar. El diner sempre suposa un intercanvi, una relació entre persones.

Segur que te n'has adonat: hi ha un fet molt humà en l'acció d'anar a una botiga i comprar alguna cosa al venedor, com ara una barra de pa. En aquest moment tractes amb el forner, i com que potser ho fas diàriament, et cau molt bé i et sap greu si el negoci li va malament.

En canvi si compres per internet, o en un gran supermercat, ja no veus aquest forner ni cap altre productor, i ja no t'hi relaciones. Però, malgrat que no el veiem, darrere l'ovella o el formatge que comprem en efectiu, o amb una targeta de crèdit, hi ha un venedor, un distribuïdor, un empaquetador, un productor, un govern que controla tot el procés i que s'endú una part dels diners i, en darrera instància, l'home que cria l'animal. I, quan paguem pel formatge, ens estem relacionant amb tots alhora sense saber ben bé de quina manera ni si és just per a tots.

Pros i contres del diner

En conseqüència, com acabes de veure, el diner té avantatges perquè ens permet fer intercanvis més lliurement, però d'altra banda perdem la noció del valor. Ja només parlem de preus, no pas del benefici per a totes dues persones. I els preus es manipulen des dels mercats perquè afavoreixin els qui en controlen els fils.

Si, per exemple, algú compra per endavant tota la producció de llet de l'any vinent i se la queda, després podrà posar-hi el preu que li vingui de gust. I això significa que pagarem més pel formatge, mentre que el pagès que ha criat la vaca rebrà els mateixos diners de sempre. El preu haurà augmentat, però per a ell el valor serà el mateix.

Per aquest motiu, actualment, en comptes d'intercanviar valor, estem intercanviant preus. Però no hi raó perquè sigui així. Si tornem a tenir consciència del valor de les coses, tant si utilitzem monedes i bitllets com targetes de crèdit, podrem tornar a una economia justa i moderna alhora.

Com podem fer-ho?

Doncs és molt senzill. Simplement, quan compris el pa o el formatge, només has de pensar en totes les persones que han participat en el procés fins que arriba al supermercat, i veure per a qui és injust aquest intercanvi i qui se n'està beneficiant. Es tracta que aquells que han treballat més per produir aquest formatge que tant t'agrada, puguin obtenir el guany que es mereixen per viure dignament amb la seva família.

El diner és com l'aigua a la natura: si circula, produeix vida. Però si l'aigua s'estanca, es podreix. El diner és la força vital de

l'economia i ha de circular. Això no vol dir que ho hagi de fer en fons d'inversió especulativa, com malauradament passa sovint avui dia. *Ha de circular amb consciència i de manera que tothom sàpiga cap on va.*

No es tracta, per exemple, d'eliminar els distribuïdors, que són els qui porten els productes als llocs on es venen. Hi ha la creença que s'enduen massa diners en l'intercanvi, i de vegades és cert, però el seu és un paper important, ja que si el pagès hagués de portar-nos el formatge a casa perdria molt de temps, i ell ha de quedar-se al camp cuidant les vaques. Els distribuïdors són importants perquè els productes que fan unes persones puguin arribar a aquells que els necessiten.

El que sí hi ha d'haver és un diàleg i uns acords perquè la proporció dels nostres diners que s'endú cada part sigui justa i tots puguem viure dignament, des del pagès fins al distribuïdor, i també nosaltres mateixos. *Hem de buscar el benefici global.*

1.5 LA BORSA I L'ESPECULACIÓ

Com et pots imaginar, el diner no deixa de moure's per tot el món. Ara que tenim euros, una divisa internacional, qui sap per quants llocs ha passat aquesta moneda que duus a la butxaca. I això és bo, perquè el diner s'ha de moure.

Si busquem una metàfora en el món natural, cal dir que *el diner és com la sang de la societat: ha de circular i arribar a tothom.* I la missió del banc i els mercats és que circuli adequadament. Per desgràcia, en les darreres dècades

s'han fet inversions que han mogut força els diners, però no pas per al benefici de la societat sinó d'una minoria.

Tot plegat és com si traguéssim sang a algú i, en comptes d'utilitzar-la per fer transfusions, algú la posés a donar voltes en una màquina: l'únic que aconseguiria seria fer-la malbé i que no es pogués fer servir per a res.

A això en economia se li diu «especular».

Abans que s'inventessin els ordinadors, i tot i que també existien els especuladors, hi havia un mercat normal. Les empreses, en comptes d'haver de demanar un crèdit al banc, anaven al mercat borsari i buscaven qui volgués formar-ne part. És a dir, buscaven gent amb prou capital per tal que, ajuntant-se, l'empresa pogués créixer i totes dues parts en sortissin beneficiades. Els tractes, doncs, es feien entre les persones, i encara hi havia una consciència sobre on anava el diner i per a què es faria servir. Igual que amb les compres.

Però això ja no és així, com veuràs tot seguit.

La borsa actualment

El que passa avui dia és que hi ha milions de persones al món que, amb el seu ordinador i des de casa, en un mateix dia compren i venen accions d'empreses que sembla que van bé i que els prometen beneficis ràpids.

Fins i tot tu podries invertir en borsa!

Però aquestes persones que s'estan a casa seva, invertint els diners que han pogut guanyar i que volen multiplicar-los, com ens agradaria a tots, no saben ni qui hi ha al darrere d'aquestes empreses en què inverteixen ni a què dediquen els diners que els donen.

I això no és gens bo, perquè fa que qualsevol persona que tingui una mica de poder per moure els fils econòmics pugui manipular els mercats.

Posem un exemple: les mateixes persones i organitzacions internacionals que els darrers anys han parlat malament d'Espanya i del perill de la seva economia, són les que fan possible que augmenti la prima de risc per comprar després el deute espanyol. Així, sense aportar cap valor, es beneficien del moviment especulatiu del diner. D'aquesta manera és impossible aportar valor al món, i és ben clar que aquesta actitud no aporta consciència a la societat.

Moltes empreses del nostre país han hagut de tancar, segur que en coneixes alguna. I moltes no ho han fet pas perquè els anés malament i no tinguessin clients, sinó perquè han estat víctimes del tancament del crèdit per part dels bancs. És a dir, no hi ha hagut ningú que els prestés capital.

I tanmateix, el Banc Central Europeu va deixar milers de milions d'euros als bancs espanyols a l'1 % d'interès, o una miqueta més, que és una xifra molt baixa, perquè poguessin donar crèdit a aquestes empreses. Però en realitat els bancs no ho van fer, perquè van decidir que amb aquells diners els sortia més a compte comprar bons del tresor públic espanyol i americà, o fer altres inversions.

És sorprenent el que ha passat en el món de la banca els darrers anys. Quan les caixes d'estalvi i alguns bancs s'han enfonsat per una mala gestió, ha calgut salvar-los amb diner públic, és a dir, el teu, el meu i el de tots. I, un cop sanejades, aquestes entitats han estat venudes a preu de saldo als pocs bancs que quedaven en el mercat. És a dir, quan els bancs van bé guanyen els seus accionistes i alts

directius, però quan no rutllen paguem tots els ciutadans. Estic convençut que hi ha una manera diferent de fer les coses.

Especular és fàcil

En resum, quan algú compra accions d'una empresa sense saber res de res d'aquesta companyia i sense tenir-ne un mínim interès, està especulant. Molta gent no ho fa amb la intenció de fer cap mal, sinó perquè veu que des de casa pot multiplicar fàcilment els seus diners.

Aquesta ha estat una temptació que se'ns ha anat inoculant com si fos un fet ben natural: guanyar diners sense esforç i a corre-cuita.

Però *si tens un capital, has d'invertir-lo amb consciència*. Sempre hauríem de comprar accions fixant-nos en aquelles empreses que sabem que fan alguna cosa de profit per al món. Un exemple: una empresa de fusta ecològica que tala arbres però després els torna a plantar podria ser una empresa de la qual poder sentir-nos orgullosos si ens hi associem. No només ens en beneficiaríem nosaltres, sinó que ajudaríem les persones amb consciència i també ajudaríem la naturalesa.

El nostre cor és un òrgan que envia a cada part del cos la sang oxigenada que necessita, sempre depenent de l'activitat que estem duent a terme. El cor té consciència global de tot l'organisme, i sap quins òrgans estan fent més esforç i, per tant, necessiten més oxigen en relació amb els altres.

El mateix hauria de passar amb l'economia. Hauria d'administrar-se amb consciència, i distribuir-se de mane-

ra que arribés a totes bandes i en funció de les necessitats reals de cada persona. Però perquè això sigui possible cal que ens preguntem com funciona aquest organisme immens.

Malgrat que no hi ha una llei que els obligui, hi ha bancs coneguts com a «banca ètica», Triodos Bank per exemple, que han decidit publicar regularment via internet, o a revistes i butlletins, tot el que fan amb els diners dels seus clients. La memòria anual certifica que el que han publicat és del tot cert. No han d'amagar res de res. No estan en paradisos fiscals, no especulen i no financen empreses que són irresponsables amb les persones i amb el medi ambient.

I així, sabent on van els diners i decidint si és el millor lloc, tornarem a controlar els mercats, a fi i efecte que tornin a ser justos.

Com funciona el mercat?

El mercat financer internacional és el lloc on s'intercanvia el diner a gran escala. És com el mercat del poble, però força més gran és clar: un espai immens on cada parada seria l'equivalent a la producció d'alguna cosa en algun lloc del món. Un espai on tots posem els nostres diners, que circulen d'un lloc a un altre com en una gran xarxa en què tots estem interconnectats.

El problema és que ara mateix no és just, perquè el controlen els qui tenen el poder i la informació.

Però hi ha algunes coses força importants que cal que tinguis en compte d'aquest mercat mundial que canvia tan sovint i que és tan difícil de comprendre.

Això que se sol dir, i que tant ens han repetit, sobre el fet que el mercat es regula a si mateix, no és pas cert. Hi ha dues hipòtesis considerades inqüestionables des del segle XVIII, gràcies a l'important economista Adam Smith, i que són les següents:

1. Hi ha un mercat lliure, en el qual la gent busca el màxim benefici personal.
2. Aquest mercat s'autoregula.

Cap d'aquestes dues afirmacions no és correcta. En primer lloc perquè *el mercat no és lliure*. Sempre el manipulen i el dominen els qui tenen el poder o la informació. Per això no és ben bé com el mercat d'un poble, on el pagès hi du les seves pomes i tu decideixes si les compres o no. En el mercat mundial present, són altres els qui decideixen el que es vendrà i com es vendrà, i el que pots comprar.

En segon lloc, *el mercat no té la capacitat d'autoregular-se*. Per fer-ho, hauria de tenir consciència, i és ben obvi que no la té perquè el mercat no és un ésser que pensi. És un concepte abstracte que hem creat nosaltres, i que depèn sempre de l'ésser humà per regular-se. Per entendre-ho fàcilment: quan encenem el foc a la cuina, per ell mateix no és capaç d'apujar la flama o abaixar-la segons si se'ns està cremant el menjar o no. Som sempre nosaltres els qui l'hem de controlar per evitar que el menjar quedi massa fet o cru.

Actualment, el nostre sistema de mercat lliure no pensa que hagi d'invertir, per exemple, en la producció de blat perquè n'hi hagi prou per a tothom. L'únic que fa és especular sobre el preu que tindrà l'any vinent, per poder jugar aleshores a l'oferta i la demanda.

Al món hi circula una gran quantitat de diner, i bona part és pura bombolla especulativa, és a dir, s'hi compren coses que no existeixen. S'especula amb els aliments, els combustibles, els minerals, etc., tractant d'endevinar quin preu tindran aquests productes en el futur, com en una aposta. A més a més, l'especulador pot fer-ho a crèdit, és a dir, amb uns diners que ni tan sols té. I això provoca un augment artificial dels preus i que la gent passi gana.

Qui regula el mercat?

La gent que regula el mercat és la que en controla els comandaments. És a dir, la gent que té el poder i la informació. Diversos presidents de govern ens han dit que «els mercats financers ens manen». Però si això és realment així haurien de renunciar i anar-se'n *ipso facto*, perquè ho estan fent molt malament. *Qui hauria de manar en els mercats són els ciutadans.*

Així doncs, resumint, hi ha dues maneres de crear riquesa: o bé treballant la terra i creant un valor de riquesa, o bé aplicant la intel·ligència o l'esperit sobre el treball. O el que és el mateix, dedicar-se a pensar sobre com millorar el treball. Però el problema d'aquesta segona manera d'enriquir-se és que no s'ha emprat únicament per millorar la qualitat de vida del treballador. S'ha usat perquè uns pocs s'enriquessin aprofitant-se de l'esforç d'aquests treballadors.

Per això el més destructiu ara mateix, el que més desànim provoca, és la injustícia de veure que uns pocs exerceixen el control sobre el diner de tots.

I això és el que ens du directament al tema següent, el de les crisis econòmiques.

